

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра публічного управління, адміністрування та
інформаційної діяльності**

06-14-265М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи з
дисципліни

«БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО ТА БІБЛІОГРАФІЯ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Управління
інформаційними комунікаціями»
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа» денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
протокол № 4
від 27.12.2022

Рівне – 2023

Методичні вказівки для виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Бібліотекознавство та бібліографія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Управління інформаційними комунікаціями» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» денної форми навчання / В.І. Корбутяк. Рівне: НУВГП, 2022. 19 с.

Укладачі:

В. І. Корбутяк, к.т.н., доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Відповідальний за випуск: Л. Х. Тихончук, д.держ. упр. проф., в.о. завідувача кафедри публічного управління, адміністрування та інформаційної діяльності.

Керівник (гарант) ОП: Я.П. Цецик, к. і. н., доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

© В.І. Корбутяк, 2023

© НУВГП, 2023

ЗМІСТ

	Стор.
1. Мета і завдання	4
2. Компетентності та результати навчання.....	4
3. Структура навчальної дисципліни.....	7
4. Завдання для самостійної роботи.....	13
5. Критерії та структура оцінки.....	14
6. Шкала оцінювання.....	15
7. Інформаційні ресурси.....	15

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ

Мета викладання дисципліни:

Надати студентам знання про теоретико-методологічні, організаційні та історичні засади бібліотекознавства як науки та освітнього компоненту.

Завдання:

- вивчити теоретичні засади бібліотекознавства як науки та освітнього компонента;
- розглянути основні історичні етапи розвитку бібліотекознавства в Україні та світі;
- опанувати методологію та методику бібліографознавства;
- ознайомитись із організацією та методикою бібліографознавства в Україні та світі;
- ознайомитись із основними тенденціями бібліотекознавчих досліджень в Україні та світі;
- сформувані загальні поняття про бібліотеку та її роль у суспільстві;
- оволодіти науковими підходами до класифікації і типологізації бібліотеки;
- ознайомитись із професійними вимогами до бібліотекаря.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Структура та зміст навчальної дисципліни націлені на здобуття студентами таких компетентностей згідно освітньої програми:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних

ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ФК1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.

ФК2. Здатність використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв.

ФК6. Здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації.

ФК7. Здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення

якості інформаційного обслуговування користувачів бібліотечних установ.

ФК8. Здатність проектувати та створювати документно-інформаційні ресурси, продукти та послуги.

ФК10. Здатність адмініструвати соціальні мережі та електронні бібліотеки.

ФК11. Здатність використовувати автоматизовані інформаційно-пошукові системи, організувати електронні бібліотеки.

Результатами навчання при опанування даної навчальної дисципліни згідно освітньої програми:

РН1. Знати і розуміти наукові засади організації, модернізації та впровадження новітніх технологій в бібліотечній діяльності.

РН4. Застосовувати у професійній діяльності технології інформаційного менеджменту, створення і підтримки функціонування електронних бібліотек, методологію вивчення та задоволення культурних та інформаційних потреб користувачів.

РН5. Узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням.

РН6. Знати, розуміти та застосовувати в практичній діяльності законодавчі та галузеві нормативні документи.

РН10. Кваліфіковано використовувати типове комп'ютерне та офісне обладнання.

РН15. Використовувати різноманітні комунікативні технології для ефективного спілкування на професійному, науковому та соціальному рівнях на засадах толерантності, діалогу і співробітництва.

PH18. Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.

PH19. Дотримуватися і реалізовувати основні засади охорони праці та безпеки життєдіяльності.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сутність, функції, структура сучасного бібліотекознавства

Об'єкт, предмети, мета та завдання освітнього компонента. Базові поняття та категорії курсу. Історичний розвиток поняття «бібліотекознавство». Цілі бібліотекознавства. Сутність концепцій бібліотечної справи як об'єкта бібліотекознавства. Бібліотечна діяльність як об'єкт бібліотекознавства.

Тема 2. Нормативно-правове регулювання бібліотек та бібліотечної діяльності.

Закон України про бібліотеки та бібліотечну діяльність. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.

Тема 3. Основні етапи розвитку бібліотекознавства.

Об'єктивні чинники і передумови виникнення бібліотекознавчої думки. Історичний розвиток бібліотекознавства. Виникнення бібліотекознавства як наукової і навчальної дисципліни.

Тема 4. Методологія і методика бібліотекознавства, організація бібліотекознавчих досліджень.

Методологія бібліотекознавства. Методологія досліджень як система наукових принципів, форм і способів пізнання, організації і побудови теоретичної діяльності. Поняття про методи та наукову методичку бібліотекознавства. Загальнонаукові та спеціальні методи бібліотекознавчих досліджень.

Тема 5. Соціальні функції бібліотеки.

Соціальні функції бібліотеки як одна з найфундаментальніших проблем бібліотечної теорії і практики. Групи функцій бібліотек.

Тема 6. Бібліотека як система.

Поняття системного аналізу бібліотеки. Сутнісна системна модель бібліотеки. Структурна характеристика бібліотеки. Типологія користувачів. Функції користувачів бібліотеки. Взаємодія з іншими підсистемами бібліотеки. Поняття про контингент користувачів бібліотеки. Матеріально-технічна база як підсистема бібліотеки. Організаційна структура бібліотеки.

Тема 7. Класифікація і типологізація бібліотек.

Сутність класифікації та типологізації бібліотек. Класифікація бібліотек за різними категоріями. Сутнісні критерії типологізації бібліотек. Характеристика загальних та спеціальних бібліотек. Типологічні особливості особистих бібліотек.

Тема 8. Підготовка кадрів для бібліотек.

Історичні витоки та закономірності розвитку бібліотечної професії. Наукова класифікація видів бібліотечної праці. Кадрові ресурси бібліотечної справи, професійна міграція. Колективний характер бібліотечної діяльності. Основні групи бібліотечних кадрів. Загальнопрофесійні вимоги до особистості бібліотекаря. Підготовка науково-педагогічних кадрів.

Тема 9. Основні принципи організації та функціонування бібліотечної справи.

Загальна характеристика бібліотечної справи. Структура бібліотечної справи. Бібліотечні мережі та бібліотечні системи. Організаційні форми бібліотечної справи. Поняття про принципи організації і функціонування бібліотечної справи.

Тема 10. Закономірності формування бібліотечних систем.

Об'єктивний характер системного розвитку бібліотечної справи. Процес формування бібліотечних систем. Цілісність бібліотечної системи. Структурна організація бібліотечних систем. Відомчо-галузеві бібліотечні об'єднання.

Територіальна спільність бібліотек. У універсальні територіальні бібліотечні об'єднання Національні та державні бібліотеки.

Тема 11. Міжнародне бібліотечне співробітництво.

Передумови виникнення, основні етапи розвитку міжнародного бібліотечного співробітництва. Міжнародні бібліотечні організації як провідні центри міжнародного співробітництва. Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій. Провідні глобальні і регіональні міжнародні бібліотечні організації. Форми міжнародного співробітництва.

Тема 12. Бібліотека як мультисервісний центр.

Інформаційна та медійна грамотність бібліотекаря. Медійна практика в роботі бібліотекаря. Медіаспоживання. Простір навчання у бібліотеці. Простір натхнення у бібліотеці. Простір зустрічей у бібліотеці. Простір подій. Молодіжний простір у бібліотеках. Культура академічної доброчесності у бібліотеках. Компетентності бібліотекарів у доброчесності.

Тема 13. Основи теорії бібліографії.

Понятійний апарат бібліографії. Класифікація бібліографії. Система документальних комунікацій як метасистема та середовище функціонування бібліографічної інформації. Сутність та визначення бібліографічної інформації. Зовнішня структура бібліографічної інформації та форми її існування. Класифікація бібліографічних посібників. Документально-бібліографічні потреби як причина виникнення основних суспільних функцій бібліографічної інформації та її внутрішня структура. Методика

анотування та реферування. Систематичні бібліотечно-бібліографічні класифікації.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Бібліотекознавство як наука:

- понятійний апарат;
- об'єкт і предмет бібліотекознавства;
- наукові та соціальні функції бібліотекознавства;
- структура бібліотекознавства.

2. Основні етапи розвитку бібліотекознавства:

- виникнення і розвиток бібліотекознавчої думки;
- загальна характеристика основних напрямів та проблематики зарубіжних бібліотекознавчих досліджень;
- розвиток українського бібліотекознавства.

3. Організація бібліотекознавчих досліджень:

- характеристика діяльності провідних бібліотек України;
- характеристика діяльності ЗВО України як центрів бібліотекознавчих досліджень;
- українські наукові бібліотекознавчі школи.

4. Функції бібліотеки:

- зміст поняття «функція бібліотеки»;
- технологічні функції бібліотеки;
- соціальні функції бібліотеки.

5. Бібліотека як система:

- системна модель бібліотеки;
- бібліотечний фонд як підсистема бібліотеки;
- користувач як підсистема бібліотеки;
- бібліотекар як підсистема бібліотеки;

- матеріально-технічна база як підсистема бібліотеки.

6. Класифікація і типологізації бібліотек:

- сутність класифікації та типологізації бібліотек;
- класифікація бібліотек;
- типологізації бібліотек.

7. Бібліотекознавча професіологія:

- об'єкт, предмет, мета та завдання бібліотечної професіології;
- бібліотечна професія в контексті розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності;
- бібліотечна етика як складова бібліотечної професіології;
- компетентнісний підхід до сучасної бібліотечної освіти.

8. Бібліотечні система України:

- загальна характеристика бібліотечної системи України;
- національні бібліотеки України;
- державні бібліотеки України;
- бібліотечні мережі України;
- управління бібліотечною справою.

9. IFLA як провідний осередок міжнародного бібліотечного співробітництва:

- передумови створення організації, основні етапи її розвитку;
- цілі, завдання, функції, структура, склад, головні органи;
- участь фахівців України у роботі **IFLA**.

4. ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Студенту необхідно провести дослідження діяльності самостійно вибраної теми:

- 1) історичний розвиток терміну «бібліотекознавство»;
- 2) об'єкт і предмет бібліотекознавства;
- 3) сутність концепції бібліотечної справи;
- 4) читач як елемент об'єкта бібліотекознавства;
- 5) бібліотекар як елементи об'єкта бібліотекознавства;
- 6) соціальні і наукові функції бібліотекознавства;
- 7) структура бібліотекознавства як науки;
- 8) структура бібліотекознавства як навчальної дисципліни;
- 9) бібліотекознавство як інформаційна та соціальна наука;
- 10) міждисциплінарність бібліотекознавства;
- 11) виникнення і становлення бібліотекознавства;
- 12) нові завдання бібліотекознавства в умовах інформаційного суспільства;
- 13) діяльність основних центрів бібліотекознавчих досліджень;
- 14) соціальні функції бібліотеки;
- 15) технологічні функції бібліотеки;
- 16) групи функцій бібліотек;
- 17) структурна характеристика бібліотеки;
- 18) бібліотечний фонд як підсистема бібліотеки;
- 19) бібліотечно-інформаційні продукти і послуги;
- 20) класифікація бібліотек за різними критеріями;
- 21) публічні бібліотеки;
- 22) спеціалізовані бібліотеки;
- 23) особисті бібліотеки;
- 24) кодекси професійної етики бібліотекаря;
- 25) бібліотечна освіта;
- 26) бібліотечні системи та мережі;
- 27) бібліотечна система України;
- 28) процес формування бібліотечних систем;

- 29) особливості взаємодії бібліотек;
- 30) характер бібліотечних зв'язків;
- 31) централізовані бібліотечні системи;
- 32) відомчо-галузева бібліотечна система;
- 33) бібліотечна політика як основа управління бібліотечною справою;
- 34) організаційна структура управління бібліотечною справою;
- 35) національні та державні бібліотеки;
- 36) українська бібліотечна асоціація і її роль в управління бібліотечною справою України;
- 37) міжнародні бібліотечні організації як провідні центри міжнародного бібліотечного співробітництва;
- 38) основні програми ІФЛА;
- 39) форми міжнародного співробітництва бібліотек України.

5. КРИТЕРІЇ ТА СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Для досягнення цілей та завдань курсу студентам потрібно вчасно виконати завдання пов'язане із пошуком інформації стосовно вибраної теми дослідження, оформити у презентаційний вигляд та представити-захистити перед колективом студентів групи; вчасно здати модульні контролю знань.

Оцінювання студентських індивідуальних завдань здійснюється шляхом проставлення балів за визначеними критеріями, що вчасно доводяться здобувачам освіти. Також, студент під наглядом викладача самостійно оцінює свою роботу.

За вчасне та якісне створення презентаційного завдання, студент отримує такі обов'язкові бали:

- 10 балів за вчасне (згідно визначеного графіка)

виконання завдання;

- 10 балів за якісне оформлення завдання;
- 20 балів за представлення завдання;
- 20 балів за захист та відповіді на запитання.

6. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкове оцінювання знань студентів проводиться за шкалою, що наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання за ECTS

Кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Рівень знань
90-100 балів	відмінно	Високий (творчий)
82-89 балів	добре	Достатній (конструктивно-варіативний)
74-81 балів		
64-73 балів	задовільно	Середній (репродуктивний)
60-63 балів		
35-59 балів	незадовільно	Низький (рецептивно-продуктивний)
1-34 балів		

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Методичне забезпечення

Методичні вказівки для виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Бібліотекознавство та бібліографія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Управління інформаційними комунікаціями» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» денної форми навчання / В.І. Корбутяк. Рівне: НУВГП, 2022. 19 с. (06-14-265М).

Основна та додаткова література

1. Про бібліотеки та бібліотечну діяльність : Закон України від 01.01.2022 № 32/95-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text>

(дата звернення: 07.12.2022).

2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Чинний від 2007-07-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.

3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

4. ДСТУ 7448:2013. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. [Електронний ресурс] : [Чинний від 2014-07-01]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2013. 41 с.

5. ДСТУ 4331:2004. Правила описування архівних документів (ISAD (G)6 1999. NEQ). [Чинний від 2005-07-01]. Київ : Держспоживстандарт, 2005. 16 с.

6. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [Чинний від 2014-01-01]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.

7. ДСТУ 7093:2009 (ГОСТ 7.11-2004 (ИСО 832:1994). Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами. [Чинний від 2010-04-01]. URL: <http://www.ifap.ru/library/gost/7112004.pdf>.

8. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання [Електронний ресурс] : Вид. офіц. Київ : ДП УкрНДНЦ, 2016. 16 с.

9. Стрішенець Н. Сучасні вітчизняні бібліотечно-інформаційні стандарти: термінологічний аналіз. *Бібліотечний вісник*. 2018. № 3. С. 28-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2018_3_7 (дата звернення: 11.02.2023).

10. Женченко, М. І. Загальна та спеціальна бібліографія : навч. посіб. Київ : Жнець, 2011. 256 с.

11. Палеха, Ю. І. Стандартизація в документально-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2019. 219 с.

12. Сєдих, В. В. Історія бібліотечної справи в Україні : навч. посіб. Харків : ХДАК, 2013. 213 с.

13. Швецова-Водка, Г. М. Загальне бібліографознавство : навч.-метод. посіб. для студентів спец. «029 Інформ., бібл. та арх. справа», спеціалізації «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліогр.» Вид. 2-ге, випр. та допов. Київ : Кондор, 2018. 202 с.

14. Швецова-Водка, Г. М. Загальне бібліографознавство. Бібліографічні ресурси України : навч.-метод. посіб. для студентів спец. «029 Інформ., бібл. та арх. справа» Київ : Кондор, 2017. 219 с.

15. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посібник / автори-укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.

16. Медіаграмотність для бібліотекарів: практичний посібник. Навчальне видання. / Ю. М. Зоря, Н. М. Степанова, В. І. Потапова / За редакцією О. В. Волошенюк, Р. І. Свтушенко. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. 75 с.

17. Профіль компетентностей бібліотекарів з академічної доброчесності [Електронний ресурс] : рекомендації / О. Бруй, Л. Савенкова, С. Чуканова; за участі: О. Ляху, О. Мурашко; рецензент: О. Гужва; Українська бібліотечна асоціація,

Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Наукова бібліотека Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ : Українська бібліотечна асоціація, 2019. Онлайновий ресурс. 16 с.

18. Основи формування культури академічної доброчесності в бібліотеці : інформаційний огляд / автори-укладачі: Якуніна Н. В., Чинюк А. А., Руденко Я. В. ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. О. Сербін; Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. Електрон. вид. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). 41 с.

19. Навчання студентів академічній доброчесності у бібліотеці ВНЗ : методичні поради / автори-укладачі: Л. В. Савенкова, С. О. Чуканова ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. Електрон. вид. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). 39 с.

Інтернетресурси

1. Національна бібліотека України ім. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 06.12.2022).

2. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <http://gntb.gov.ua/ru/e/temple.html?0> (дата звернення: 06.12.2022).

3. Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». URL:

<https://library.khai.edu/> (дата звернення: 06.12.2022).

4. Електронна бібліотека України. URL: <http://www.elibukr.org/>. (дата звернення: 06.12.2022).

5. Світовий репозитарій наукових досліджень. URL: <https://www.re3data.org/> (дата звернення: 06.12.2022).

6. Глобальний каталог репозитаріїв. URL: <http://v2.sherpa.ac.uk/opensoar/> (дата звернення: 06.12.2022).

7. Портал академічних текстів відкритого доступу. URL: <https://journals4free.com/> (дата звернення: 06.12.2022).

8. Універсальна десяткова класифікація (УДК). У 2 кн. Кн. 1,2. Таблиці : пер. з англ. / Кн. палати України. URL: <http://teacode.com/online/udc>(дата звернення: 06.12.2022).

9. Блог Бібліографічного відділу ПОУНБ імені І. П. Котляревського

URL: http://bibliografinform.blogspot.com/p/blog-page_14.html (дата звернення: 06.12.2022).

10. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» URL: <https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/02/ryklady-oformlennja-bibliografichnoho-opysu-zhidno-dstu-8302.pdf> (дата звернення: 06.12.2022).